

Dariusz Sonak

Ikona błogosławionej Reginy Protmann jako forma przekazu wiary

---

Studia Warmińskie 51, 119-128

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Dariusz Sonak
Wydział Teologii
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Ikona błogosławionej Reginy Protmann jako forma przekazu wiary

- Słowa kluczowe:** ikona, ikonografia, bł. Regina Protmann, jubileusz, świętość, diecezja warmińska.
- Keywords:** icon, iconography, blessed Regina Protmann, jubilee, sanctity, Diocese of Warmia.
- Schlüsselworte:** ikone, Ikonografie, selig gesprochenene Regina Protmann, Jubiläum, Heiligkeit, ermländische Diözese.

Wprowadzenie

W Kościele Warmińskim od 18 stycznia 2013 r. do 18 stycznia 2014 r. trwał rok jubileuszowy z okazji 400-lecia śmierci bł. Reginy Protmann¹ – założycielki Zgromadzenia Sióstr św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Z okazji obchodów tego roku miało miejsce wiele wydarzeń. Odbyło się sympozjum o Reginie Protmann w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie – „Błogosławiona Regina Protmann i Zgromadzenie Sióstr Św. Katarzyny – wkład w dziedzictwo kulturowe Warmii”. W Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie miała miejsce wystawa poświęcona historii i pracy Zgromadzenia² zatytułowana: „Bł. Regina Protmann (1552–1613) i jej dzieło. Wkład Sióstr Katarzynek w dziedzictwo kulturowe Warmii”. W olsztyńskiej konkatedrze św. Jakuba oraz w kościele św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Braniewie wykonano oratorium muzyczne o błogosławionej. Została również wydana książka *Światło, które nie może zagasnąć*³ o życiu

---

Adres/Adresse/Anschrift: ks. mgr Dariusz Sonak, Wydział Teologii (doktorant), Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, xdsanak@wp.pl.

¹ Zob. B. Śliwińska, *Regina Protmann, Encyklopedia Katolicka*, t. XVI, Lublin 2012, k. 1317-1318.

² Zgromadzenie Sióstr św. Katarzyny Aleksandryjskiej Dziewicy i Męczennicy – dalej jako Zgromadzenie.

³ K. Leszczyńska, D. Sonak, *Światło, które nie może zagasnąć. Opowiadanie o życiu Błogosławionej Reginy Protmann*, Olsztyn 2013.

Reginy Protmann adresowana głównie do młodzieży. Nie zabrakło rekolekcji i dni skupienia prowadzonych dla młodych oraz licznych spotkań dotyczących jej życia i działalności. Ponadto z tytułu roku jubileuszowego została namalowana⁴ ikona⁵ bł. Reginy Protmann. Powstało wiele opracowań dotyczących jej życia oraz Zgromadzenia, które założyła⁶. Najważniejszym z nich jest *Żywot Sługi Bożej Reginy Protmann, Założycielki Zgromadzenia Sióstr Świętej Katarzyny Dziewicy i Męczennicy, napisany przez wiarygodnego kapłana z 1623 r.* przetłumaczony na język polski w 1979 r. Brakuje jednak publikacji ukazujących i omawiających jej duchowość. Stąd też w artykule zostanie podjęta próba interpretacji jej ikony. Artystyczny i duchowy komentarz może pomóc w poznaniu części duchowości tak ważnej błogosławionej Ziemi Warmińskiej; sakralny charakter ikony jest drogą kontemplacji samego Stwórcy i Jego dzieł, i tym tokiem będziemy postępowali, analizując ikonę jako formę przekazu wiary.

Ikony dzisiaj

Gdy mówimy o ikonie należy przypomnieć, że u jej fundamentu leży tajemnica wcielenia Syna Bożego⁷. Człowiek po stworzeniu miał w sobie obraz Boży (Rdz 1,27), był już wtedy Jego ikoną. Piękno tego obrazu naruszył grzech pierworodny. Jednak wcielenie odwiecznego Słowa przywróciło ludziom drogocennność ikony stworzenia. W człowieczeństwie Jezusa nasze człowieczeństwo odnalazło swoją prawdę i zdolność do przeobstwienia jako dzieci Boże. Tak więc malując ikony świętych i błogosławionych można przybliżyć się do Boga,

⁴ „Niekłórzcy autorzy uznają, że słowo »pisać« aplikowane do twórczości ikonograficznej jest w języku polskim rusycyzmem; inni wyprowadzają z tradycji »pisania« ikony teologię analogii Pisma Świętego i ikony oraz Słowa – *Logosu*, które stało się Ciałem i jest bardziej Obrazem (ikoną) Boga niewidzialnego niż Słowem. Wydaje się jednak, że tradycję tę należy wyprowadzić od słowa *perigraphēin*, które zostało użyte w *Horosie* Soboru Nicejskiego II. Słowo to wyraża, że Jezus Chrystus jest »do opisania«, że można Go opisać w formie plastycznej (np. w ikonie, mozaice itd.)”. Za: J. Różycka-Klejnowska, D. Klejnowski-Różycki, *Studium ikony*, Zabrze 2011, s. 18–19.

⁵ Gr. *eikon* – obraz, wizerunek, podobizna.

⁶ Zob. B. Śliwińska, *Dzieje Zgromadzenia Sióstr św. Katarzyny Dziewicy i Męczennicy*, Olsztyn 1998; eadem, *Bł. Regina Protmann – osobowość i dzieło*, Studia Warmińskie 38 (2001), s. 155–166; M. Olczyk, *Głębina wiary i miłości*, Olsztyn 1991; M.L. Krebs, *Błogosławiona Regina Protmann i jej dzieło*, Braniewo 1999; eadem, *Kult Matki Reginy Protmann na przestrzeni wieków*, Studia Warmińskie 40 (2003), s. 429–440; eadem, *Wpływ beatyfikacji Matki Reginy Protmann na rozwój jej kultu*, Olsztyn 2003; T. Podgórska, *Regina Protmann wzorem mądrości oraz ofiarnej służby wypływającej z miłości Boga i człowieka*, Studia Warmińskie 40 (2003), s. 417–428; A.C. Endlich, G. Bohn, *Imię jej Regina*, Rzym-Grottaferrata 1999; B. Ziviani, *Regina Protmann opowiada historię swego życia*, Rzym 1996; K. Leszczyńska, *Aby służyć*, Strasburg 1999.

⁷ *Katechizm Kościoła Prawosławnego*, Kraków 2001, s. 39–40.

który w danym człowieku ukazał swoje dzieła⁸. W kulcie ikon nie chodzi o oddawanie czci samemu przedmiotowi. Ikona pełni rolę pośrednika, to dążenie do archetypu⁹, więc wpatrując się w ikonę, cześć oddaje się danemu świętemu, a przez to Bogu¹⁰. Współcześnie w Kościele łacińskim jest widoczne spore zainteresowanie ikonami oraz odnotowuje się renesans ich powstawania nie tylko w zgromadzeniach zakonnych malujących ikony (np. Karmelitanki Bose ze Szczecina, Spręcowa, Gdyni itd.). Działają liczne szkoły i warsztaty pisania ikon w Polsce (Szkoła Ikonopisarska Pantokrator z siedzibą w Zabrze, Policealne Studium Ikonograficzne w Bielsku Podlaskim, Karmelitańska Szkoła Malowania Ikon im. św. Józefa w Wadowicach, Śląska Szkoła Ikonograficzna), w wielu wspólnotach ikona zajmuje ważne miejsce i często wkomponowuje się w życie liturgiczne parafii. Odkrywana jest jako wskazówka w życiu chrześcijańskim, która sprzyja modlitwie oraz pogłębianiu relacji z Bogiem. Ikona wyraża jedność wiary, gdyż należy do Kościoła pierwszych wieków. Dlatego korzystanie z jej bogactwa przybliży Kościół Wschodni i Zachodni. Często podkreśla się, że Sobór Nicejski II w 787 r. był ostatnim wspólnym soborem chrześcijańskim przed podziałem, a dotyczył kultu ikon. Powrót do tego historycznego momentu pomaga odnaleźć wspólne źródło fascynacji ikonami. Odkrywanie jej jako płaszczyzny komunikacji między poszczególnymi tradycjami chrześcijańskimi rozwija dialog ekumeniczny. Ciągłe na nowo jest także odkrywana waga i siła sztuki ikon. Odbiorca dojrzały wchodzi z ikoną w relację podmiotową, a co więcej, dzięki łasce może ona przemienić go wewnątrz¹¹.

Ikona bł. Reginy Protmann

Kanonizacji i beatyfikacji nowych świętych i błogosławionych zawsze towarzyszy powstawanie ich wizerunków. Pierwszy portret Reginy pochodzi z 1613 r. i przedstawia ją na łożu śmierci z krzyżem i różańcem w dłoni. Z okazji beatyfikacji bł. Reginy Protamann, która miała miejsce 13 czerwca 1999 r. w Warszawie, został sporządzony jej portret przez Zbigniewa Kotyłło¹² z Lublina.

⁸ S. Bułgakow, *Ikona i kult ikony*, Bydgoszcz 2002, s. 55.

⁹ Zob. H. Paprocki, *Związki pomiędzy ikoną, teologią i liturgią*, ELPIS. Czasopismo teologiczne 13 (2011), s. 38–58.

¹⁰ K. Onasch, A. Schnieper, *Ikony. Fakty i legendy*, Warszawa 2002, s. 18–19.

¹¹ R. Rogozińska, *Ikona w sztuce XX wieku*, Kraków 2009, s. 51–55, 207; L. Uspienski, *Teologia ikony*, Warszawa 2009, s. 423; J. Różycka-Klejnowska, D. Klejnowski-Różycki, *Studium ikony*, s. 302.

¹² „Zbigniew Kotyłło – artysta plastyk. Urodzony 1 XII 1953 w Lublinie. Malarz, rzeźbiarz, grafik, medalier. Autor ponad 100 medali (w tym serii »Wielkie bitwy i dowódcy polscy« wybitych przez Mennicę Państwową). W dziedzinie malarstwa wykonał monumentalne prace na uroczystości beatyfikacyjne

W roku jubileuszu 400-lecia śmierci Reginy namalowanie jej ikony było okazją do nowego spojrzenia na jej osobę i charyzmat. Ikona świętych to nie portret ani fotografia przedstawiająca naturalny wygląd. Obcy jest jej realizm postaci, proporcjonalność, zewnętrzne podobieństwo, choć wizerunek ma cechy indywidualne danego świętego. Ikona przedstawia świętego jako osobę przemienioną Bożą łaską, uduchowioną oraz przebóstwioną. Nie ukazuje samego ciała, ale ducha żyjącego w ciele, przez co staje się obrazem całego człowieczeństwa. To ona jest nośnikiem kontaktu między świętym, a wiernym, który przez modlitwę bierze udział w jego świętości¹³.

Ikona bł. Reginy Protmann napisana przez Grzegorza Prokopiuka; obecnie znajduje się w neogotyckim klasztorze *Regina Coeli* Sióstr Zgromadzenia Świętej Katarzyny w Braniewie (zdjęcie ks. Dariusz Sonak)

w Polsce i we Włoszech. Jeden z obrazów znajduje się [...] w Watykanie. Specjalizuje się w malarstwie portretowym i sakralnym. Prace jego pędzla znajdują się w ołtarzach kościołów w Rzymie, Rio de Janeiro, Warszawie, Lublinie, Białymstoku, Opatowie, Nowym Mieście n. Pilicą i Ostrzeszowie, Łomży, Żarach i wielu innych. Wykonał liczne portrety znanych postaci, m.in. Ojca Świętego w sali obrad Episkopatu Polski w Warszawie. Otrzymał osobiste podziękowanie za działalność twórczą i błogosławieństwo od papieża Jana Pawła II”; za: <http://kotyllo.republika.pl/Home/home.html> (16.02.2014).

¹³ I. Jazykowa, *Oto czynię wszystko nowe. Ikona w XX wieku*, Warszawa 2011, s. 213; S. Bułgakov, *Ikona i kult ikony*, s. 88–89; J. Charkiewicz, *Ikonoграфия świętych w prawosławiu*, Warszawa 2012, s. 50, 68–70.

Ikone Reginy zalicza się do typu portretowych. Namalował ją Grzegorz Prokopiuk, absolwent Wydziału Teologii Prawosławnej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, prowadzący swoją pracownię ikon w Supraślu. Malarstwo dla niego to sztuka, która umożliwia głębsze poznanie Boga, człowieka i świata przemienionego. „W niej odbija się obraz wszechobecnego Boga, obraz ludzi i świata”¹⁴. Ikona Reginy ma wymiary 120x96 cm i obecnie znajduje się w neogotyckim klasztorze *Regina Coeli* Sióstr Zgromadzenia Świętej Katarzyny w Braniewie. Praca nad nią trwała kilka tygodni. Najpierw przez dwa tygodnie powstawała deska i przygotowywany był grunt. (Deska w swej symbolice odwołuje się do drzewa życia z Księgi Rodzaju oraz do drzewa krzyża. Płaszczyzna wewnątrz obramowania to kowczeg, co w języku cerkiewno-słowiańskim oznacza Arkę, czyli miejsce święte¹⁵). Następnie przez tydzień sporządzano projekt na bazie wcześniejszych obrazów, ponieważ nie jest łatwo z realistycznych form obrazu wydobyć realizm ikoniczny. Kolejne dwa tygodnie pracy zajęło malowanie i złocenie. Później nastąpiło lakierowanie, które trwało cztery dni. Przy malowaniu zastosowano technikę tempery jajecznej¹⁶. Ostatni etap w pisaniu to nadanie imienia ikonie, które jest tożsame z osobą przedstawioną na niej. Uwieńczenie całego dzieła stanowi poświęcenie ikony, czyli obrzęd kościelnego nadania nazwy. Dopiero wtedy „ikona w pełni staje się ikoną” dzięki łasce Ducha Świętego¹⁷. Poświęcenie tej ikony miało miejsce 27 grudnia 2012 r. w wyżej wymienionym klasztorze.

Komentarz artystyczny i duchowy

Złote tło ikony eliminuje iluzję przestrzeni, zatrzymuje oko tylko na wizerunku i uwidacznia go. Każdy kolor dzięki takiemu tłu jest wyodrębniony, poszczególne barwy sprawiają wrażenie autonomicznych. Nie widać źródeł światła – ani wewnętrznego, ani zewnętrznego. Na takie ujęcie ma wpływ technika temperowa, choć wymiar duchowy jest tu ważniejszy: ikona jest uwolniona od materialnej rzeczywistości, to „okno do wieczności”, to łączność z dziełem życia Reginy¹⁸. Na ikonie przeważa kolor złoty – to on jest tu światłem. Przypo-

¹⁴ <http://pisanieikon.pl/o-mnie.html> (13.02.2014).

¹⁵ J. Różycka-Klejnowska, D. Klejnowski-Różycki, *Studium ikony*, s. 173; E. Smykowska, *Ikona. Mały słownik*, Warszawa 2008, s. 44.

¹⁶ Tempera (z łac. *temperare* – mieszać płyny, rozcieńczać) jajeczna jest jedną z najstarszych technik malowania ikon. Jajko kurze służy w niej za substancję wiążącą, z którą łączy się np. miód, wino, sok figowy, piwo. Dodaje się do nich czasem glicerynę, cukier bądź miód, aby opóźnić proces schnięcia takiej farby przy cienko-warstwowym nakładaniu. K. Onasch, A. Schnieper, *Ikony. Fakty i legendy*, s. 239.

¹⁷ S. Bułgakow, *Ikona i kult ikony*, s. 72–73.

¹⁸ K. Onasch, A. Schnieper, *Ikony. Fakty i legendy*, s. 281–283.

mina blask Boga, Jego niedostępność¹⁹. W ten blask Bożej rzeczywistości wpisuje się postać bł. Reginy, która cała jest zanurzona w tej światłości, niepochochodzącej od człowieka. Jej życie zostało przebóstwione przez Boga. Nimb nad jej głową – figura uważana za najdoskonalszą, niemającą początku ani końca – tak jak Bóg – głosi prawdę o doskonałości Boga. Nie jest wyróżniającym znakiem świętości, ale promieniowaniem świetlistej istoty, dla której świętość to norma ontologiczna²⁰. Regina promieniuje nie sobą, ale Bogiem, w którym w swoim życiu była zanurzona, mówiąc: „I w Sercu Twym odpocznę na wieki [...] ach oby dusza moja z miłości ku Tobie stopniała jak wosk od słońca. I z Tobą się zjednoczyła Panie i Boże mój”²¹.

Dłoń z prawej górnej strony ikony to dłoń Boga Ojca, który zapoczątkował dobre dzieła w Reginie. Dłoń jest wysunięta z obręczy będącej w różnych niebieskich barwach – od błękitu aż po granat. Kolor ten symbolizuje Niebo, życie niebiańskie, transcendencję w relacji do tego, co ziemskie i zmysłowe. Ostatni kolor jest granatowy, mroczny – symbol Boga niepojętego ludzkim rozumem i niepoznawalnego, jednak stopniowo objawiającego się człowiekowi, który słucha Jego Słowa²². Regina otrzymała łaskę z głębi Bożego istnienia, aby podjąć życie oddane Bogu, po ludzku niezrozumiane i niepojęte, gdyż pochodzi z Niego samego. Dłoń Ojca Niebieskiego błogosławi jej, a ona wpatrzona w nią, w duchu posłuszeństwa, wyraża swym pokornym spojrzeniem gotowość pełnienia Jego woli, tak jak On chce, prosząc słowami: „O Panie i mój Boże, spraw, abym nie upodobała w żadnym stworzeniu, lecz tylko w Tobie jedynie, Boże mój i Panie”²³.

Regina w prawej dłoni trzyma czerwony krzyż, czyli podstawowy symbol wierności. Czerwony kolor przypomina męczeńską śmierć Syna Bożego oraz to, że tylko krzyż i jego umiłowanie daje prawdziwe życie. To symbol nie tyle śmierci, ale życia (kolor krwi), zmartwychwstania i prawdy, że człowiek umierając tutaj na ziemi dla siebie i swojej woli, tak naprawdę zmartwychwstaje i żyje Bożym życiem²⁴. Jego czerwień przypomina miłość Boskiego Oblubieńca do swej Oblubienicy – Reginy i to właśnie on staje się „ognistą strzałą miłości, która wszystko przewyższa”²⁵. Krzyż niejako unosi Reginę, podtrzymuje jej życie i ją prowadzi. Świadoma tego wznosi spojrzenie wdzięczności do Ojca,

¹⁹ I. Jazykowa, *Świat ikony*, Warszawa 2007, s. 32.

²⁰ P. Ewdokimov, *Prawosławie*, Warszawa 1986, s. 277–279.

²¹ *Żywot Sługi Bożej Reginy Protmann, Założycielki Zgromadzenia Sióstr Świętej Katarzyny Dziewicy i Męczennicy, napisany przez wiarygodnego kapłana, Grottaferrata (Roma) 1979*, s. 18.

²² J. Różycka-Klejnowska, D. Klejnowski-Różycki, *Studium ikony*, s. 180; J. Charkiewicz, *Ikonografia świętych w prawosławiu*, s. 89–90.

²³ *Żywot Sługi Bożej Reginy Protmann...*, s. 18.

²⁴ J. Różycka-Klejnowska, D. Klejnowski-Różycki, *Studium ikony*, s. 180–181.

²⁵ *Żywot Sługi Bożej Reginy Protmann...*, s. 18.

gdyż Ten prowadził ją królewską drogą krzyża, śladami Syna swego Umiłowanego²⁶. Krzyż utrzymuje ją w zupełnym oddaniu się Jezusowi przez ślub czystości, który jest darem Jezusa – Miłości Ukrzyżowanej, i to on stanowi centrum jej życia, tak jak stanowi centrum ikony. To nie Regina trzyma krzyż, ale on ją podtrzymuje, a ona uniesiona łaską Oblubieńca wołała: „O słodki Panie Jezu utrzymaj mnie w łasce swojej bym Cię nigdy nie opuściła i nie zasmuciła grzechami”²⁷.

Królewską drogę, jaką przeszła Regina, przypomina habit, który jest koloru purpurowego. Czerń – symbol śmierci, przechodzi w purpurę dzięki blaskowi krzyża. Ten kolor symbolizuje miłość Boga do swojej służebnicy. To dzięki krzyżowi Regina partycypuje w królewskiej godności oraz w wiecznej uczcie Bożego Baranka²⁸. Na purpurowy habit zarzucony jest, od głowy po ramiona, biały welon – symbol czystości, świętości, prostoty (kolor niezmięszany), wspólnoty ze światem boskim, sprawiedliwości²⁹. Regina, żyjąc według prawdy, zasłużyła na miano sprawiedliwej przed Bogiem.

W lewej dłoni Regina trzyma regułę swojego Zgromadzenia zatwierdzoną przez Matkę – Kościół w osobie bpa Marcina Kromera w 1583 r.³⁰ Nie trzyma jej w gołej dłoni, ale przez habit³¹. Czyni tak dlatego, ponieważ reguła powstała wskutek posłuszeństwa natchnieniom Ducha Świętego. To Bóg daje regułę. Stanowi ona przedłużenie Ewangelii i odczytanie jej w zupełnym poświęceniu się przez praktykę trzech rad ewangelicznych. Złoty kolor reguły przypomina o jej Boskim natchnieniu. Regina obejmując ją wyraża oddanie się w ubóstwie Bogu, gdyż to reguła wyznacza granicę i formę życia bogatego przed Bogiem, a ubogiego przed światem. Prawnie spisana forma życia jest niejako zapieczętowana trzema pieczęciami i wymaga za każdym razem, aby odczytywać ją na nowo. Odpieczętowanie się to, co nowe. Nie wystarczy raz do niej sięgnąć i zapamiętać. Należy ją czytać przez swoje życie, przez praktykowanie trzech ślubów, gdyż bez jedności między tym Bożym orędziem a życiem – traci swój sens. Pieczęcie przypominają, że nie może jej czytać każdy, gdyż forma życia, jaką przedstawia, „przeznaczona” jest dla powołanych i wybranych przez samego Boga. Cztery prostokąty widoczne na regule symbolizują pierwsze cztery

²⁶ Ibidem, s. 32.

²⁷ Ibidem, s. 36.

²⁸ J. Charkiewicz, *Ikonaografia świętych w prawosławiu*, s. 91; E. Smykowska, *Ikona. Mały słownik*, s. 67.

²⁹ I. Jazykowa, *Świat ikony*, s. 34; J. Różycka-Klejnowska, D. Klejnowski-Różycki, *Studium ikony*, s. 178–179.

³⁰ Zob. J. Misiurek, *Kromer Marcin*, w: *Encyklopedia katolicka*, Lublin 2002, kol. 1305–1306.

³¹ W liturgii prawosławnej do tej pory jest zwyczaj brania przedmiotów przez welony, aby nie pokalać ich świętości. Tak samo w liturgii rzymskokatolickiej, np. błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem udziela kapłan, osłaniając swoje ręce welonem.

konwenty: Braniewo (1583 r.), Orneta (1586 r.), Lidzbark Warmiński (1587 r.) i Reszel (1593 r.)³². Przypominają również, że misja Reginy i jej dzieło zostały nie tylko zainspirowane, ale są dalej prowadzone przez Ducha Świętego, i tym samym wpisują się w działalność ewangelizacyjną Kościoła³³. Tylko w łasce Ducha Świętego reguła pomogła jej realizować słowa modlitwy: „Spraw, bym mogła z czystej miłości ku Tobie pogardzać sobą i całym światem”³⁴.

Błogosławiąca ręka symbolizująca Boga Ojca, krzyż – miejsce zaślubin z Synem Bożym i reguła – owoc posłuszeństwa natchnieniom Ducha Świętego, wyznaczają cały ruch ikony. Układają się w trójkąt – symbol Trójjedynego Boga i zarazem koło, w które niejako wpisuje się Regina. Zewnętrznie jej osoba wydaje się nieruchoma, statyczna. Bez znajomości jej życia, oddania Bogu nie dostrzeże się ukrytego dynamizmu, paradoksu ikony, czyli nieruchomego ruchu³⁵. Trudno jest oddać tajemnicę Trójcy Świętej w formie materialnego przekazu. Można czasem obserwować Jej działania w człowieku, który przykładem swojego życia został przeobstwiony łaską. Przez posłuszeństwo Ojcu, życie oddane Synowi w czystości i życie ubogie w Duchu Świętym, Regina wpisuje się w życie samego Boga, w dynamizm Jego działania. Jej oczy zdają się być zanurzone w Bogu, co symbolizuje poszukiwanie przez Reginę Jego woli. Ikona nie oddaje piękna ludzkich oczu, ale bogactwo ducha, którego źródłem jest Bóg. Oczy sprawiają wrażenie, że wszystko koncentruje się i żyje w jej wnętrzu Bogiem. Spojrzenie oddaje duchowe napięcie i oczekiwanie na słowa Tego, który ją wezwał. Przez swą gotowość zostaje zaproszona i włączona w ruch życia Bożego. Dzieli się Jego miłosierdziem, patrząc również na tych, których Bóg powierza jej opiece. Wąskie usta są zamknięte, ponieważ trwają w modlitewnej kontemplacji, tak jak cała jej osoba. Usta stworzone są po to, by spożywać Eucharystię i śpiewać hymn uwielbiania w wieczności³⁶: „Daj mi tylko o Boże kochać Cię wiecznie, wiecznie Cię czcić i uwielbiać”³⁷.

Rękaw Reginy ma ten sam kolor, co rękaw dłoni Boga Ojca. Habit, który charakteryzuje się skromnością i prostotą jest zakończony złotym mankietem rękawa. W taki sposób została podkreślona królewska godność drogi zakonnej obranej przez nią i inne kobiety, które zapragnęły żyć jak ona³⁸. Działalność Reginy była czynami natchnionymi: posługa chorym, nauczanie dziewcząt, troska o kościoły, o współsiostry – są to dzieła podtrzymywane prawicą samego

³² M. Olezyk, *Głębia wiary i miłości*, s. 26.

³³ *Katechizm Kościoła Prawosławnego*, s. 465.

³⁴ *Żywot Sługi Bożej Reginy Protmann...*, s. 18.

³⁵ P. Evodokimov, *Sztuka ikony teologia piękna*, Warszawa 2006, s. 191.

³⁶ *Ibidem*, s. 191; J. Charkiewicz, *Ikonoграфия świętych w prawosławiu*, s. 79–81.

³⁷ *Żywot Sługi Bożej Reginy Protmann...*, s. 36.

³⁸ A. Tradigo, *Ikony i święci prawosławni*, Warszawa 2011, s. 288.

Boga. Jej integralną część życia stanowiło pełnienie uczynków miłosierdzia wpływających z jej jedności z Bogiem. Praktykowana przez nią asceza uczyniła z niej „pannę roztropną”, która doczekała się przybycia Oblubieńca i została zaproszona na gody weselne (Mt 25, 1-13). Pokora była jej największą siłą, która umieściła ją w kręgu bliskości Boga³⁹. Kontemplacja Boga i uczynki miłosierdzia w jej codzienności uzupełniały się wzajemnie, a przez to uobecniały Chrystusa, który całego siebie oddał Kościołowi w tamtych wiekach dotkniętego podziałem, ograbionego i cierpiącego⁴⁰.

Zakończenie

Jan Paweł II podczas Mszy beatyfikacyjnej wypowiedział o Reginie następujące słowa:

„[...] oddała się całym sercem dziełu odnowy Kościoła na przełomie XVI i XVII stulecia. Jej działalność, płynąca z umiłowania Pana Jezusa ponad wszystko, przypadła na czasy po Soborze Trydenckim. Czynnie włączyła się w posoborową reformę Kościoła, wielkodusznie pełniąc pokorne dzieło miłosierdzia. Założyła zgromadzenie, które łączyło kontemplację Bożych tajemnic z opieką nad chorymi w ich domach oraz z nauczaniem dzieci i młodzieży żeńskiej. Szczególnie wiele uwagi poświęciła duszpasterstwu kobiet. Zapominając o sobie, błogosławiona Regina dalekowzrocznym spojrzeniem obejmowała potrzeby ludu i Kościoła. Hasłem jej życia stały się słowa: Jak Bóg chce. Żarliwa miłość przynaglała ją do pełnienia woli Ojca Niebieskiego, na wzór Syna Bożego. Nie lękała się podejmować krzyż codziennej służby, dając świadectwo Chrystusowi zmartwychwstałemu”⁴¹. Z ikony bł. Reginy można odczytać jej charyzmat potwierdzony zacytowanymi słowami papieża: jej oddanie serca Kościołowi, działalność płynącą z umiłowania Jezusa ponad wszystko, żarliwą miłość w pełnieniu woli Boga, ukochanie krzyża i jego drogi oraz poświęcenie ludziom. Jej życie i charyzmat jest wielkim darem dla całego Kościoła, a szczególnie Warmii. Poświęciła swoje życie Bogu i Kościołowi, służąc ludziom zamieszkującym te ziemie. Pochylała się nad ubogimi, chorymi, pomagała im w bezustannej służbie, ale wybierając formę życia ubogiego na wzór rad ewangelicznych. Ojciec Święty Franciszek, wybrany na papieża w roku jubileuszowym poświęconym bł. Reginie, często przypomina o tym, aby pamiętać o ubogich i samemu uczyć się ubóstwa. W sposób szczególny wzywa do tego osoby

³⁹ P. Evodokimov, *Kobieta i zbawienie świata*, Poznań 1991, s. 100–102.

⁴⁰ A.C. Endlich, G. Bohn, *Imię jej Regina*, s. 49.

⁴¹ M.L. Krebs, *Wpływ beatyfikacji Matki Reginy Protmann na rozwój jej kultu*, s. 60.

konsekrowane i duchowieństwo. Patrząc zatem na ikonę tej błogosławionej, czytając ją, można wybrać świadomie formę życia – ubożego przed światem, a bogatego przed Bogiem, który widzi ludzkie serca.

IKONA BŁOGOSŁAWIONEJ REGINY PROTMAŃN JAKO FORMA PRZEKAZU WIARY

(STRESZCZENIE)

Jubileusz 400-lecia śmierci bł. Reginy Protmann był okazją, aby na nowo przyjrzeć się jej życiu, dziełu i charyzmatowi, jakim została obdarowana przez Boga. Należy wciąż na nowo odczytywać jej duchowość jako drogę wytyczoną wskazaniami ewangelicznymi. Kościół łaciński przeżywa renesans ikon. Namalowana ikona z okazji jubileuszu śmierci bł. Reginy jest konkretną formą zarówno przekazu wiary jaką żyła, jak i propozycją włączenia się w jej duchowość całkowicie skupioną na posłuszeństwie woli Bożej. Swoim życiem poświęconym w pełni Bogu i Kościołowi przypomniła, że istotą życia konsekrowanego jest kontemplacja Jego tajemnic na modlitwie oraz służba chorym, biednym i odrzuconym.

ICON OF THE BLESSED REGINA PROTMAŃN AS A FORM OF TRANSMISSION OF FAITH

(SUMMARY)

The 400th anniversary of the death of blessed Regina Protmann was an opportunity to contemplate once more her life, her work and charisma, which was her gift from God. Her spirituality must be read anew as a practical model of following the evangelical guidelines. The Catholic Church is undergoing a kind of renaissance in the popularity of icons. An icon painted as a celebration of the anniversary of her death is a concrete form of the transmission of faith that she lived by as well as a proposal to join her spiritual message as expressed in the words: as God wishes! By her life devoted to God and the Church, she reminds us that the essence of a consecrated life lies in contemplating His mystery in prayer as well as serving the sick, the poor and the rejected.

DIE IKONE DER SELIGGESPROCHENEN REGINA PROTMAŃN ALS GLAUBENSÜBERMITTLUNGSFORM

(ZUSAMMENFASSUNG)

Der 400-jährige Todestag der selig gesprochenen Regina Protmann lieferte den Anlass, ihr Leben, ihr Werk und ihr Charisma, mit dem sie durch Gott beschert war, neu zu betrachten. Ihre Geistigkeit, die als ein konkreter Vorschlag zu verstehen ist, das Leben nach den Geboten des Evangeliums zu verwirklichen, soll immer wieder neu gedeutet werden. Die lateinische Kirche erlebt eine gewisse Ikonen-Renaissance. Die gemalte Ikone zu ihrem Todestag bildet eine konkrete Form der Glaubensübermittlung, nach dem sie ihr Leben gestaltete wie auch ein Angebot, sich an ihre Geistigkeit, ausgedrückt nach dem Motto: Sei der Wille Gottes, anzuschließen. Mit ihrem Leben, das sie dem Gott und der Kirche gewidmet hat, erinnert sie, dass das Wesen des geweihten Lebens in der Komplementation Seiner Geheimnisse durch Gebete sowie der Hingabe und dem Dienst für Kranke, Arme und Ausgestoßene liegt.